

УДК 027.54(477):025.171:929 Йофанов Д.М.

Л. В. Гарбар
Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського

Д. М. ЙОФАНОВ – ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ, ПЕДАГОГ, ЗАВІДУЮЧИЙ ВІДДІЛОМ РУКОПИСІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Репрезентовано внесок Д.М. Йофанова в розробку літературної рукописної спадщини з фондів Інституту рукопису, в залучення значного неопрацьованого матеріалу до наукового обігу та в створення зведеного фонду «Гоголіана», що суттєво вплинули на розвиток джерельної бази українського літературознавства.

Ключові слова: Д.М. Йофанов, відділ рукописів, «Гоголіана», рукописний фонд, джерельна база літературознавства.

Особистість Давида Михайловича Йофанова (Йофанова) недовідома широкому загалові, хоча його науковий доробок високо оцінювався сучасними йому провідними вченими як УРСР, так і Радянського Союзу. Наукова діяльність Д.М. Йофанова була тісно пов'язаною з українською академічною наукою: він працював у Раді виробничих сил, Інституті літератури імені Т.Г. Шевченка та Державній публічній бібліотеці АН УРСР. Свій творчий потенціал літературознавця Д.М. Йофанов спрямував на дослідження творчості таких видатних митців, як М.В. Гоголь¹, М.Ю. Лермонтов², А.П. Чехов³, Т.Г. Шевченко⁴ та ін. Працюючи у відділі рукописів Державної публічної бібліотеки (нині – Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського), він доклав багато зусиль для залучення до наукового обігу рукописних документів з фондів відділу.

Життєвий та творчий шлях Д.М. Йофанова досі не став об'єктом вивчення фахівців: студії про нього обмежуються статтею в «Шевченківському словнику»⁵, опублікованою в фаховому виданні рецензією М.Ф. Шабаєвої⁶ та спогадами його учня⁷.

Основним джерелом вивчення життя та праці Д.М. Йофанова є його архівний фонд, що зберігається в ІР НБУВ (ф. 104). До

відділу рукописів Бібліотеки документи особистого архіву вченого надійшли від його родини в 1967 р. У 1979 р. архів було опрацьовано молодшим науковим співробітником відділу Л.П. Маркітан.

Документи біографічного характеру складають окремих комплекс фонду. Серед них – довідки, грамоти, документи, що висвітлюють його діяльність у період Великої Вітчизняної війни, в повоєнний період, під час роботи в системі АН УРСР. Найважливішими з джерелознавчої точки зору є автобіографія (од. зб. 1, арк. 1–39)⁸, особовий листок з обліку кадрів, характеристики, бібліографія праць вченого, складена ним самим (од. зб. 7, арк. 1–4)⁹.

Творчі документи Д.М. Йофанова репрезентовані рукописами літературознавчого характеру: це – матеріали до монографій про М.Ю. Лермонтова та М.В. Гоголя, статті про інших видатних російських та українських письменників, рецензії на збірники віршів радянських поетів. В архіві також є документи, що ілюструють власну творчість Д.М. Йофанова – його оповідання, нариси, п'єси.

Значний за обсягом комплекс документів (од. зб. 153–223) складає листування. Серед кореспондентів Д.М. Йофанова – академіки О.І. Білецький, Л.А. Булаховський, М.К. Гудзій; літературознавці І.Я. Айзеншток, Д.С. Бабкін, І.С. Зільберштейн, С.О. Машинський, Н.Н. Фатов та ін.

Д.М. Йофанов народився 25 грудня 1903 р. у Харкові в родині ремісника. До шістнадцяти років навчався в харківській приватній гімназії С.А. Радіонової. Службову та громадсько-політичну діяльність розпочав з 1921 р., коли йому не виповнилося ще й 18 років. З 1921 по 1923 р. включно працював в Дорожньо-транспортній надзвичайній комісії південних та донецьких доріг – спочатку редактором таємного інформаційного бюлетеня, а згодом уповноваженим оперативної частини.

Наприкінці 1923 р. Харківським окружкомом комсомолу був направлений на навчання до Харківського інституту народного господарства на вечірній фінансово-економічний факультет, який і закінчив 1926 р. З 1922 по 1929 р. брав активну участь в комсомольській роботі – обирався секретарем та членом бюро комсомольської організації, друкувався в комсомольській періодиці. В 1928 р., працюючи в Харківському Державному політичному управлінні Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР (ДПУ НКВС УСРР), був членом літературного гуртка, що випускав журнал «На посту», в якому друкувалася його перша поема, присвячена комсомолу.

З 1926 по 1928 р. Д.М. Йофанов працював у Всеукраїнській конторі Промислового банку на різних посадах. В 1929–1930 рр. був уповноваженим Економічного управління ДПУ НКВС УСРР у Харкові та Артемівську. В 1930–1931 рр. займав посаду старшого економіста Харківського об'єднання «Укртекстиль». У цей час у періодичній пресі були опубліковані його статті про розвиток вітчизняної сировинної бази легкої промисловості. Наприкінці 1931 р. Постановою ЦК КП(б)У був призначений деканом факультету легкої промисловості Української промислової академії ім. Сталіна, згодом заступником директора цієї установи; в Академії читав курс економіки промисловості. За успішну організацію факультету Академії міністром легкої промисловості УСРР в 1932 р. був нагороджений грамотою. На початку 1934 р. у Харкові організувався Марксистсько-ленінський університет для наукових робітників, куди Йофанова було призначено проректором.

З 1933 по 1935 р., одночасно з роботою в Укрпромакадемії та університеті, він обирається першим секретарем та членом центрального українського бюро «ВАРНІТСО» – Всесоюзної Асоціації працівників науки і техніки для сприяння соціалістичному будівництву. Метою Асоціації було об'єднання висококваліфікованої науково-технічної інтелігенції та активізація її діяльності в галузі будівництва та науково-технічної пропаганди.

У жовтні 1934 р. Д.М. Йофанов був переведений на роботу до Києва, до Академії наук УРСР. Працював ученим секретарем, членом Президії та старшим науковим співробітником Ради виробничих сил АН УРСР (з жовтня 1934 р. по березень 1937 р.). Після ліквідації Ради – помічник голови Відділу суспільних наук АН УРСР (з березня 1937 р. по липень 1940 р.). У 1939 р. був зарахований до аспірантури Інституту літератури АН УРСР. Навчаючись в аспірантурі одночасно працював в Президії АН УРСР.

На початку Великої Вітчизняної війни був призваний до Червоної армії, але після тяжкої хвороби в грудні 1941 р. був направлений до Кемінського району Фрунзенської області (Киргизія), де викладав літературу в Бурулдайській середній школі¹⁰. Потім два з половиною роки керував передовим колгоспом «Схід». За його головування колгосп досяг значних успіхів, став передовим у Киргизії, надаючи фронтові та країні необхідні для перемоги продукти харчування. Неодноразово успішна робота Д.М. Йофанова на посаді керівника колгоспу була відзначена на республіканській Дошці

пошани та в періодичній пресі (газети «Правда»¹¹, «Советская Киргизия»). 24 лютого 1945 р. Президією Верховної Ради Киргизької РСР він був нагороджений грамотою «За успешный труд по мобилизации сил и средств трудящихся в помощь стране и фронту».

У жовтні 1944 р. рішенням ЦК КП(б) Киргизії Д.М. Йофанов був переведений до Фрунзе на посаду керівника відділу пропаганди, літератури та мистецтв республіканської газети «Советская Киргизия», де згодом почав публікувати власні статті та нариси.

Згідно з угодою з Киргизькою філією АН СРСР підготував до друку монографію про життя та творчість народного поета Киргизії Аали Токомбаєва, з ім'ям якого пов'язане становлення та розвиток писемної киргизької літератури. 28 лютого 1946 р. Президія Верховної ради СРСР нагородила його медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».

У жовтні 1946 р. Д.М. Йофанов повернувся до Києва, де, за сприяння Президента Академії наук УРСР академіка О.В. Палладіна, був відновлений в аспірантурі Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка АН УРСР. За словами його наукового керівника О.І. Білецького, під час навчання в аспірантурі він виявив себе ініціативним науковцем, «не лишенным дара к литературному изложению – способности, присущей далеко не всем молодым литературоведам»¹². Темою свого дисертаційного дослідження Д.М. Йофанов обрав взаємозв'язки та взаємовпливи М.Ю. Лермонтова та української літератури другої половини ХІХ ст. Ним було складено докладну бібліографію перекладів творів М.Ю. Лермонтова на українську мову. У 1947 р. у Видавництві Академії наук вийшли його книги «М.Ю. Лермонтов. Новые материалы о жизни и творчестве» та «Ученые годы Гоголя». Захист кандидатської дисертації Д.М. Йофанова «Лермонтов та українська література» відбувся 14 лютого 1948 р. на засіданні вченої ради Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка АН УРСР.

За погодженням з Бюро Відділу суспільних наук АН УРСР та згідно з рекомендацією О.І. Білецького 21 березня 1948 р. Д.М. Йофанова було призначено на посаду завідуючого відділом рукописів Державної публічної бібліотеки УРСР¹³. Під час роботи у відділі керував опрацюванням та упорядкуванням рукописних фондів, організував укладання каталогів, забезпечував консультаційно-бібліографічну допомогу читачам з різних питань, пов'язаних з рукописними фондами, долучав до активної наукової розробки

матеріалів відділу науковців Москви, Ленінграда, Києва, студентів кафедри російської літератури Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького.

За час його перебування завідуючим відділом рукописів Бібліотеки (нині – Інститут рукопису НБУВ) значно активізувалася робота з опрацювання та вивчення рукописів з історії і взаємозв'язків української та російської мови, фольклору та літератури. Зокрема, досліджувалися рукописи української повістєвої літератури кінця XVII – початку XVIII ст., драматичної літератури XVIII ст., наприклад інтермедії, маловідомі збірки поезій та фольклору кінця XVII ст. і початку XVIII ст., як, наприклад, збірники Климентія Зіновієва, автографи Г.С. Сковороди, рукописні списки творів І.П. Котляревського; автографи XIX ст. – Г.Ф. Квітки-Основ'яненка, П.П. Гулака-Артемівського, матеріали про Т.Г. Шевченка, автографи творів та листи Марка Вовчка, Панаса Мирного, М.П. Старицького, М.Л. Кропивницького, М.М. Коцюбинського, Лесі Українки, І.Я. Франка, П.А. Грабовського; твори російської літератури XVIII ст. – А. Кантеміра, М.В. Ломоносова, Г.Р. Державіна, В.В. Капніста, О.М. Радіщева; XIX ст. – рукописні списки творів О.С. Грибоєдова, К.Ф. Рилеєва, О.С. Пушкіна, М.Ю. Лермонтова, І.С. Тургенєва, російського критика М.М. Страхова та ін.

Під керівництвом Д.М. Йофанова працювало п'ять співробітників, з яких один обслуговував читачів, а решта займалися опрацюванням рукописних фондів.

Одним із найзначніших доробків Д.М. Йофанова у Бібліотеці є опрацювання колекції документів М.В. Гоголя.

Ще в жовтні 1934 р. директор Бібліотеки АН УРСР В. Іванушкін видав наказ про створення у відділі рукописів Бібліотеки АН УРСР окремої колекції «Гоголіана», в якій мали збиратися, зберігатися і науково опрацьовуватися всі рукописні і друковані матеріали про життя і творчість М.В. Гоголя. Сталося це в зв'язку з надходженням до Бібліотеки, згідно з наказом Наркома освіти УРСР В.П. Затонського, колекцій Ніжинського пединституту (колишнього Історико-філологічного інституту князя Безбородька) та Гоголівського музею.

На початку наукове опрацювання колекції і керівництво поповненням покладалося на наукового співробітника відділу рукописів О.А. Назаревського. Ним було складено схему колекції, план її розгортання й поповнення. До колекції, згідно зі схемою, мали увійти

шість груп матеріалів: автографи М.В. Гоголя; рукописні матеріали про М.В. Гоголя; М.В. Гоголь у друкованій мемуарній літературі; друковані твори М.В. Гоголя; друковані матеріали про Гоголя та його твори; бібліографічні покажчики гоголівської літератури.

Основу колекції склали отримані з Ніжинського педінституту та архіву О.В. Головні, сестри М.В. Гоголя, документи родового архіву Гоголів-Яновських¹⁴ – прадідів, дідів, батьків М.В. Гоголя. В кінці 1936 р. директор Бібліотеки З.М. Ільницька звернулася до Президії АН УРСР з проханням про надання установі права зосередити в своїй колекції «Гоголіана» всі матеріали щодо М.В. Гоголя, які є в архівах, музеях, бібліотеках та інших установах УРСР. Продовжуючи цю роботу у вересні 1948 р., Д.М. Йофанов домігся передачі з історико-культурного заповідника «Києво-Печерська лавра» до відділу рукописів листів М.В. Гоголя до батьків¹⁵.

У грудні 1948 – жовтні 1949 р. під керівництвом Д.М. Йофанова були заінвентаризовані рукописи з колекції «Гоголіана» (1494 од. зб.) в окремий фонд № 324. До складу колекції увійшли автографи творів та листи М.В. Гоголя до батьків, родовий архів Гоголів-Яновських, особисті документи: свідоцтво про народження, паспорт на право подорожувати святими місцями, подорожжя на проїзд від Москви до Полтави, справи Полтавського повітового училища 1818–1819 рр., документи з архіву гімназії вищих наук князя Безбородька, газетні вирізки про життя і творчість М.В. Гоголя та інші матеріали. Серед автографів письменника – рукопис «Мертвых душ» з великою кількістю авторських правок, вставок та переробок чорнилом та олівцем у тексті та на полях. Цей рукопис становить великий науковий інтерес для дослідників творчого доробку М.В. Гоголя.

Під час опрацювання колекції «Гоголіана» співробітниками відділу рукописів при безпосередній участі Д.М. Йофанова була складена картотека «Гоголіана».

Після довгих пошуків серед неопрацьованих та неописаних документів відділу рукописів Йофановим були знайдені невідомі листи¹⁶ П. Куліша до дружини Ганни Барвінок про Гоголя, до біографа Гоголя В.І. Шенрока, а також листи Шенрока до Куліша. Листування Куліша про Гоголя має велике значення для вивчення історико-літературного процесу XIX ст. П. Куліш став першим біографом Гоголя, надрукувавши в 1854 та 1856 р. дві біографічні праці про нього. Крім цього, Куліш був видавцем та редактором творів Гоголя, одним з перших мав доступ до його архіву. Листи Куліша

уточнюють деякі факти в біографії Гоголя. На основі цих листів у 1950 р. разом зі співробітником відділу рукописів Й.В. Шубинським Д.М. Йофанов підготував збірник публікацій «Новые разыскания, письма, документы о жизни и творчестве Н.В. Гоголя». Знайдені Йофановим матеріали про М.В. Гоголя були активно залучені до наукового обігу¹⁷ і використані у роботах проф. М.Б. Храпченка¹⁸, Н.Є. Крутікової¹⁹, відомого московського гоголезнавця С.Й. Машинського²⁰.

Наприкінці 1949 р. за завданням керівництва Бібліотеки Д.М. Йофановим була підготовлена робота «Киевские списки путешествия из Петербурга в Москву Радищева», частину якої згодом опублікувала «Літературна газета»²¹. В науковому активі вченого – статті «Рукописні фонди ДПБ УРСР та їх наукове значення» та «Неизвестный перевод «Слова о полку Игореве» (из архива В.В. Капниста)»²².

Наприкінці вересня 1951 р. у Видавництві Академії наук було опубліковано монографію Д. Йофанова «Н.В. Гоголь. Детские и юношеские годы», ілюстровану юнацькими роботами письменника (портретами, пейзажами), що 130 років зберігалися у нащадків Гоголя²³. Над цією книгою Йофанов працював три роки, поклавши в її основу матеріали з колекції «Гоголіана». Провідні літературознавці Москви, Ленінграда, Києва та інших наукових центрів СРСР позитивно оцінили книгу Д.М. Йофанова, зазначивши, що вона репрезентувала нові відомості стосовно оточення Гоголя під час навчання його у Ніжині та його родини. Проаналізовані Д. Йофановим документи відділу рукописів Бібліотеки істотно змінили традиційні погляди на особистість і творчість, зробивши тим самим його книгу цінним внеском в гоголезнавство. Монографії та літературознавчі статті Д. Йофанова отримали позитивні відгуки спеціалістів. Його монографічне дослідження про життя і творчість М.В. Гоголя використане в роботах відомих літературознавців: члена-кореспондента АН СРСР М.К. Пиксанова, доктора філологічних наук проф. Н.Л. Степанова, академіка Академії педагогічних наук РСФСР проф. В.В. Голубкова, проф. Г.М. Поспелова та ін. Ця праця відмічена в «Большой Советской Энциклопедии» та різних збірках про М.В. Гоголя, рекомендована широкому колу читачів Державною бібліотекою СРСР ім. Леніна.

У 1952 р. Д. Йофанов розпочав роботу з написання докторської дисертації. Метою дослідження було здійснення ідейно-художнього

аналізу трьох редакцій «Мертвых душ» М.В. Гоголя. На широкому документальному матеріалі планувалося висвітлити реалістичний компонент творчості письменника. Після консультацій у Москві, в Інституті світової літератури Академії наук СРСР, з доктором філологічних наук, професором Д.Д. Благим, професором М.Б. Храпченком та директором Інституту Н.М. Онуфрієвим – тема його докторської дисертації була сформульована як «Реалістична майстерність М.В. Гоголя».

У січні 1954 р. під керівництвом Д.М. Йофанова у відділі рукописів було завершено опрацювання архіву Янки Купали, документи якого були знайдені після війни під час розбирання фондів Подільської філії Бібліотеки. Попередньо (у 1953 р.) з рукописною спадщиною поета ознайомилися співробітники Літературного музею Янки Купали при АН БРСР²⁴, куди згодом, за угодою між АН УРСР та АН БРСР, й було передано науково описаний архів.

У 1957 р., у зв'язку з тривалою тяжкою хворобою, Д.М. Йофанов був вимушений залишити роботу в Бібліотеці²⁵. Можливо, окрім хвороби, причиною його звільнення було й те, що в останні роки роботи в ДПБ адміністрація мала претензії щодо ефективності роботи Йофанова у галузі організації обліку та опрацювання неописаних фондів як керівника відділу рукописів, а також неоднозначно ставилася до його викладацької роботи за сумісництвом у Київському державному педагогічному інституті ім. М. Горького.

Дійсно, одночасно з роботою у Бібліотеці Д. Йофанов з березня 1948 до вересня 1950 р. керував кафедрою російської літератури Педінституту. Пригадуючи ті роки, його колишній учень доктор філологічних наук, професор, завідуючий кафедрою історії та теорії літератури Смоленського державного університету, член Спілки радянських письменників В.С. Баєвський так писав про талановитого педагога: «Даниил Михайлович Йофанов учредил у нас семинар по Гоголю. Обязательным условием было, что каждый доклад готовился с опорой на документы из отдела рукописей библиотеки Украинской Академии наук, где гоголевские материалы и сосредоточены. Широко использовались творческие рукописи Гоголя. Позже, работая в Смоленском областном архиве, в московских, петербургских, казанских архивах, в огромном упоительном Гуверовском архиве войны, мира и революции в Стэнфордском университете, приобщая к архивной работе учеников, я всегда с благодарностью вспоминал и поныне вот вспоминаю заставленные шкафами, карто-

теками, столами так, що пробираться надо было впритирку к мебели бочком, комнатки *киевского отдела рукописей*, где я познал поэзию архивных разысканий»²⁶.

Д.М. Йофанов в Академії наук УРСР працював близько 16 років. За цей період ним написані та видані монографії: «Новые материалы о жизни и творчестве М.Ю. Лермонтова», «Детские и юношеские годы Н.В. Гоголя», «Творчество А.П. Чехова». Крім цього, ним було надруковано більше 50-ти праць з питань літературознавства та мистецтвознавства про життя і творчість О.М. Радіщева, О.С. Грибоєдова, О.С. Пушкіна, М.Ю. Лермонтова, Л.М. Толстого, М.О. Некрасова, А.П. Чехова, О.М. Горького, Т.Г. Шевченка, І.Я. Франка, Чарльза Діккенса, Анрі Барбюса та багатьох інших відомих письменників.

У 1955 р. Д.М. Йофанов співпрацював з Інститутом світової літератури ім. О.М. Горького²⁷, публікував статті на сторінках видання «Литературное наследство», за завданням якого підготував за матеріалами відділу рукописів Бібліотеки публікації про Шевченка: «Записки о Шевченко в дневниках В.С. Гнилосырова (1860–1865)»²⁸, «К истории могилы Шевченко (1882–1884)»²⁹, «Шевченко в неизданной переписке П.А. Кулиша» тощо³⁰.

У 1957 р. Президія АН УРСР звернулася до Комісії по встановленню персональних пенсій при Раді Міністрів УРСР з проханням про призначення Д.М. Йофанову персональної пенсії, мотивуючи своє звернення його великим внеском у розвиток радянського літературознавства та багаторічною працею в Академії наук.

На початку 1957 р. в Державному літературному видавництві УРСР вийшла книга Д. Йофанова «Матеріали про життя і творчість Тараса Шевченка». У виданні були репрезентовані нові документи з київських архівів, вперше залучені до наукового обігу. Книгу позитивно оцінили відомі вчені – академіки О.І. Белецький, М.К. Гудзій, літературознавці С.О. Машинський, Д.С. Бабкін.

30 червня 1964 р. Д.М. Йофанов був звільнений з посади старшого наукового співробітника Державного музею Т.Г. Шевченка з формулюванням у наказі: «у зв'язку з неможливістю використовувати в музейній роботі»³¹. У грудні того ж року Давид Михайлович помер.

Життя та робота Д.М. Йофанова були пов'язані з різними галузями суспільної та наукової діяльності. Однак реалізація його фахових інтересів пов'язана з Академією наук УРСР та працею у відділі рукописів ДПН АН УРСР. Тому ми ставили собі за мету

актуалізувати його внесок саме в розробку літературної рукописної спадщини, що зберігається у фондах Інституту рукопису НБУВ, в залучення значного неопрацьованого матеріалу до наукового обігу, у шевченкознавчі дослідження, створення науково-довідкових видань, у тому числі у пізніше виданий довідник “Т.Г. Шевченко в епістолярії відділу рукописів” та зведеного фонду Гоголіани, що суттєво вплинуло на розвиток джерельної бази українського літературознавства.

Основні наукові праці Д.М. Йофанова

1. Йофанов Д.М. Поэзия Советской Украины // Лит. критика. – 1940. – № 5.
2. *Йофанов Д.М.* Эпопея народного патриотизма («Война и мир» Л.Н. Толстого) // Сов. Киргизия. – 1942. – 3 июня.
3. *Йофанов Д.М.* Сила колхозная // Правда. – 1943. – 31 дек.
4. *Йофанов Д.М.* Народный полководец (М.В. Фрунзе) // Сов. Киргизия. – 1944. – 31 окт.
5. *Йофанов Д.М.* Образ Кирова в художественной литературе // Там же. – 1944. – 1 дек.
6. *Йофанов Д.М.* Выдающийся писатель-гуманист (Чарльз Диккенс) // Там же – 1945. – 15 апр.
7. *Йофанов Д.М.* Ги де Мопассан // Там же. – 1945. – 11 авг.
8. *Йофанов Д.М.* Анри Барбюс // Там же. – 1945. – 31 авг.
9. *Йофанов Д.М.* М.Ю. Лермонтов. Нові матеріали про життя і творчість. – К., 1947. – 110 с.
10. *Йофанов Д.М.* Франко о Лермонтове // Наук. зап. Київ. держ. пед. і-ту ім. О.М. Горького. – 1948. – Т. 7.
11. *Йофанов Д.М.* Он любил Украину (Белинский и Украина) // Літ. газ.– 1948. – 8 черв.
12. *Йофанов Д.М.* Дореволюционные нелегальные произведения, посвященные великому критику // Там само. – 1948. – 8 черв.
13. *Йофанов Д.М.* А.Н. Радищев // Дніпро. – 1949. – № 8.
14. Киевские списки «Путешествия из Петербурга в Москву» Н.А. Радищева // Літ. газ. – 1949. – 1 верес.
15. *Йофанов Д.М.* Неизвестный перевод «Слова о полку Игореве» (из архива В.В. Капниста) // Рад. Україна. – 1950. – 7 квіт.
16. *Йофанов Д.* Н.В. Гоголь, детские и юношеские годы – К., 1951. – 431 с.: ил., портр.
17. *Крутікова Н., Йофанов Д.* М.В. Гоголь (критико-біографічний нарис) // Гоголь М.В. Твори : В 3 т. – К., 1952. – Т. 1.

18. *Іофанов Д.М., Ярош О.* Невідомий вірш Юрія Федьковича. Лист Архипа Тесленка // Вісн. АН УРСР. – 1953. – № 12. – С. 51–52.
19. *Іофанов Д.М.* Творчество А.П. Чехова. – К., 1954. – 52 с.
20. *Іофанов Д.М.* Художня майстерня А.П. Чехова // Вісн. АН УРСР. – 1954. – № 7.
21. *Іофанов Д.М.* Натхненний поет революції // Там само. – 1955. – № 4. – С. 54.
22. *Іофанов Д.М.* Сергей Есенин // Сов. Украина. – № 7. – 1955. – С. 151–156.
23. *Іофанов Д.М.* Неопубликованные письма Ивана Франка // Сов. Украина. – 1955. – № 7. – С. 148–167.
24. *Іофанов Д.М.* Иван Франко як перекладач // Вісн. АН УРСР. – 1956. – № 8. – С. 70–72.
25. *Іофанов Д., Портнов П.* В світі видатних рукописів // Соц. культура. – 1956. – № 1. – С. 45.
26. *Іофанов Д.М.* Матеріали про життя і творчість Тараса Шевченка. – К., 1957. – 237 с.
27. *Іофанов Д.М.* Шевченко і Лермонтов. – К., 1962. – 40 с.

¹ *Іофанов Д.* Н.В. Гоголь. Детские и юношеские годы. – К., 1951. – 431 с.: ил., портр.

² *Іофанов Д.М.* М.Ю. Лермонтов. Нові матеріали про життя і творчість. – К., 1947. – 110 с.

³ *Іофанов Д.М.* Творчество А.П. Чехова. – К., 1954. – 52 с.

⁴ *Іофанов Д.М.* Матеріали про життя і творчість Тараса Шевченка. – К., 1957. – 237 с.

⁵ *Іофанов Давид (Данило) Михайлович* // Шевченківський словник. – К., 1976. – Т. 1. – С. 265.

⁶ *Шабаева М.Ф.* [Рецензия] // Сов. педагогика. – 1952. – № 5. – Рец. на кн.: *Іофанов Д.М.* Н.В. Гоголь. Детские и юношеские годы. – К., 1951. – 432 с.

⁷ *Баевский В.С.* Счастье. Роман одной жизни // Знамя. – 2004. – № 8. – С. 10

⁸ ІР НБУВ, ф. 104, № 1, арк.1–39.

⁹ Там само, № 7, арк. 1–4.

¹⁰ Там само, № 2, арк. 1–2.

¹¹ *Іофанов Д.М.* Сила колхозная // Правда. – 31 грудня 1943 р.

¹² ІР НБУВ, ф.104, № 2, арк. 17.

¹³ Там само, № 6, арк. 1.

¹⁴ Архів налічує 2468 од. зб. Придбала його бібліотека у 1928 р. у нащадків сестри письменника О.В. Гоголь-Головні.

¹⁵ ІР НБУВ, ф. III, № 53199–53203.

¹⁶ Там само, ф. 104, № 6, арк. 4.

¹⁷ Там само, арк. 8.

¹⁸ *Храпченко М.Б.* Творческая индивидуальность писателя и развитие литературы. – 4-е изд. – М., 1977. – 444, [2] с. – (Библиотека произведений, удостоенных Ленинской премии); *Храпченко М.Б.* Лев Толстой как художник. – М., 1978. – 580 с.

¹⁹ *Крутікова Н.Є.* Гоголь та українська література (30–80 рр. XIX сторіччя). – К., 1957.

²⁰ *Машинский С.И.* Художественный мир Гоголя... – М., 1971. – 511 с.

²¹ Киевские списки «Путешествия из Петербурга в Москву». Н.А. Радищева // Літ. газ. – 1949. – 1 окт.

²² *Иофанов Д.М.* Неизвестный перевод «Слова о полку Игореве» (из архива В.В.Капниста) // Рад. Україна. 1950. – 7 апр.

²³ Онучці Ольги Гоголь – Ганні Володимирівні Цивинській було 20 років, коли померла її бабуся – рідна сестра Миколи Васильовича. У спадок їй перейшли портрети, особисті речі та листи Гоголя. Зберігалися в неї і малюнки Тараса Шевченка. Це були, в основному, пейзажні замальовки Висилівки. Все загинуло в Умані під час Великої Вітчизняної війни, коли нацисти розгромили та спалили Уманський історичний музей, куди Ганна Володимирівна, намагаючись врятувати реліквії, здала документи на зберігання (див. *Смирнова Р.* Нове про долю двох геніїв. Невідома робота Шевченка: портрет сестри Гоголя // День. – 2005. – 27 черв.).

²⁴ Арх. НБУВ, оп. 1, спр. 839, арк. 16.

²⁵ ІР НБУВ, ф. 104, № 155, арк. 1; № 171, арк. 1.

²⁶ <http://magazines.russ.ru/znamia/2004/8/bae9.html> – з екрану.

²⁷ ІР НБУВ, ф. 104, № 204–205.

²⁸ Там само, № 187–190.

²⁹ Там само, № 163, арк. 1; №. 186, арк. 1.

³⁰ Там само, № 7, арк. 8.

³¹ Там само, № 1, арк. 38.

Summary

In the submitted article the author endeavours to define the role of D. M. Iofanov in the development of the source basis of the Ukrainian literary studies. The author analyzes his contribution to the research of the literary manuscript heritage from the stocks of the Institute of Manuscripts and introduction of non-studied material into the sphere of scientific investigation, that resulted in the creation of the combined *Gogoliana* fond.